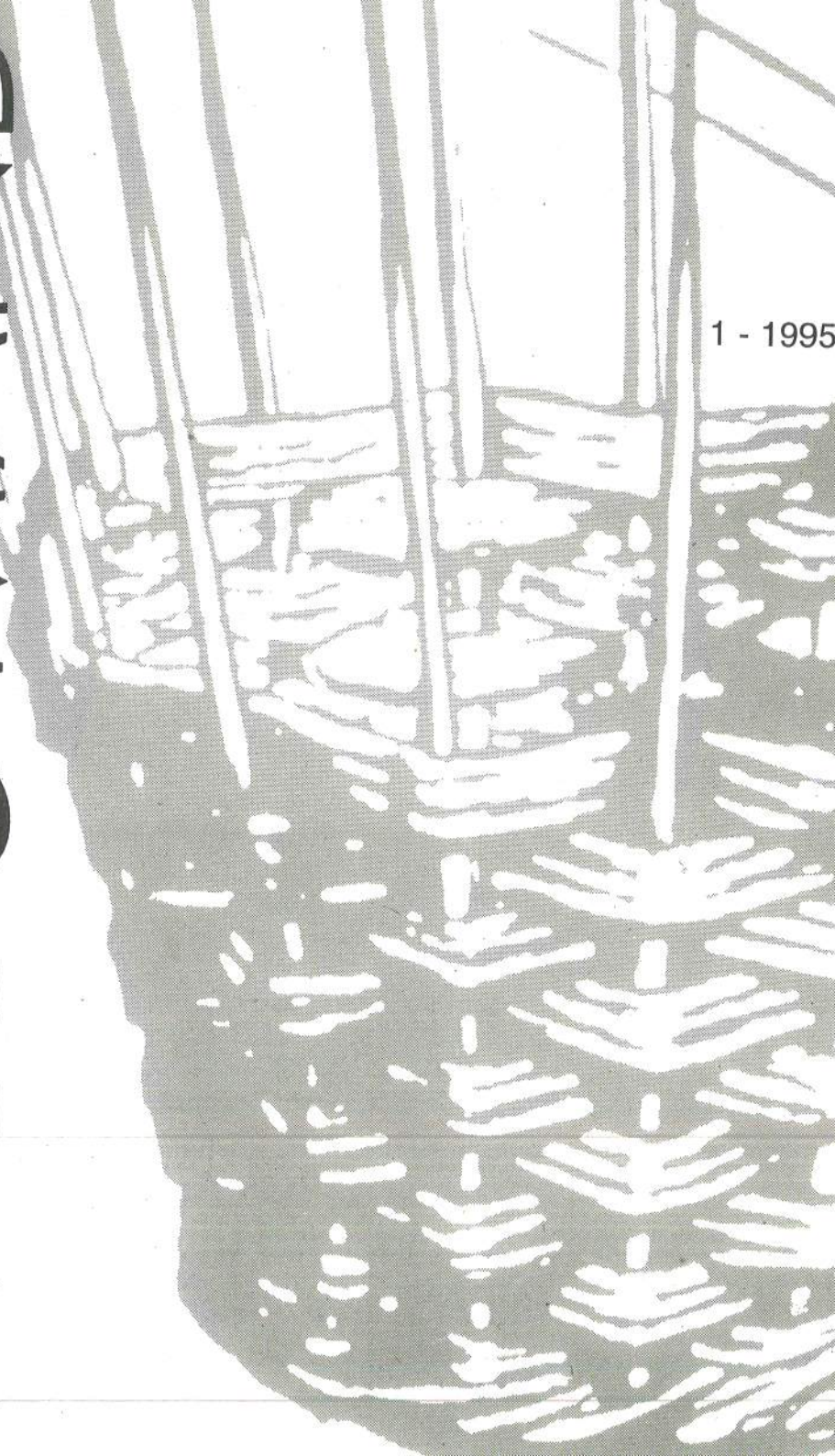

WILG & MAND

1 - 1995

WILG & MAND

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het interesseren van zoveel mogelijk Nederlanders (incl. de overheid) voor de activiteiten van de Stichting Wilg & Mand.

Minimumdonatie: f 20,- per jaar

Donateurs ontvangen de bulletins gratis

Stichtingsbestuur:

Voorzitter : H.P. Verboord
Secretaris : C. Tutein Nolthenius
Penningmeester: A.D. van 't Hoog
Leden : P. Craenen, B. van Halen, R. Peelen,
J. Schilder, P.H. Spieringhs

Bulletin-redactie:

A.D. van 't Hoog, C. Tutein Nolthenius,
G.M. Pot-van Regteren Altena.

Bijdragen voor het bulletin kunt u sturen naar het secretariaat, bij voorkeur getypt of in goed leesbaar handschrift.

Algemene informatie en redactiesecretariaat:

Van Heemstralaan 35, 6814 KB Arnhem, tel. 085-516507

Penningmeester Stichting Wilg & Mand:

Hogeweg 11, 8194 LN Veessen, tel. 05783-1346

Girorekening: 26 95 726

Bankrekening: 32 65 03 218, Rabobank, Heerde

Cursusinformatie:

Mw. C.M. Kuijpers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo (Gld)
tel. 05753-7481

Materiaal voorziening:

B. van Halen, Velddijksestraat 9, 6627 KE Maasbommel
tel. 08876-2212

Uitgave: Wilg & Mand. Verschijnt viermaal per jaar.

Vijftiende jaargang, 1995 nr. 1

Drukkerij: A.J. van Midden, Dorpsplein 220, 3405 BJ Benschop

Nu de wilgentenen weer volop geoogst worden en waarschijnlijk bij het verschijnen van dit nummer al gesneden zijn, is het goed om daar iets over te schrijven.

Vanaf november, als nachtvorsten helpen de laatste blaadjes te laten vallen, worden de wilgen in de grienden gesneden. Snijteen is eenjarig materiaal uit de snijgrienden; hakgrienden bevatten meerjarig wilgenhout. Dit snijden gebeurt nu bijna overal machinaal. Een maaibalk met binder aan een tractor snijdt de twijgen een stukje boven de grond af en bindt de twijgen in bossen met een henneptouw. In het voorjaar worden de resten die op het veld zijn blijven staan met een cirkelmaaier gesneden/gekneusd.

Er ontstaat zo werkend geen stommel. De bossen worden los gebonden. Bij een aantal keren overpakken valt veel dun materiaal uit de bos. Meestal worden de bossen op pallets gelegd of op een platte wagen en vervoerd naar de werf waar de twijgen worden gesorteerd. Dit is meestal niet in de buurt van de snijgriend. Sommige percelen liggen tientallen kilometers bij de sorteerplek vandaan.

Een van de plekken waar eenjarige twijg nog met het twijgmes wordt gesneden ligt in de gemeente Wijhe, vanouds een plaats waar veel twijg groeide. Zuid-Holland, Utrecht, de Betuwe en Zuid-Limburg zijn andere lokaties waar snijteen voorkomt. In België is rond Eksaarde nog veel teen te vinden.

Teenoogst in éénmanswerk met één maaibinder voor teen

In Wijhe worden nog maatbossen gesneden. De onderste band om de bos bepaalt de maat: de omvang van de bos bij die band is maatgevend. (We vernemen graag deze maten die in een regio golden.) Dit veldgewas, d.i. de ongesorteerde teen, met het mes gesneden levert schonere bossen op dan het machinaal gesneden gewas. De machine snijdt ook de kruiden die tussen de twijgen groeien. En die wegen ook mee!

Na het oogsten wordt de teen gesorteerd op lengte. Dit gebeurt door de bos in een ton te zetten. De ton staat op de grond of is verdiept geplaatst in de vloer, eventueel in een schuine stand. Het voordeel is, dat men niet zo hoog hoeft te reiken.

In de ton bevindt zich ook een maatlat met kerven en getallen, bijvoorbeeld om de 20 cm, zodat bij het sorteren de lengte kan worden afgelezen. Eerst worden de langste twijgen uit de ton getrokken, bijv. boven de 2.20 m (zal w.s. dit jaar niet veel worden gehaald). Dan volgt 2.20-2.00 m, 2.00-1.80 m enz.

Men pakt de langste toppen en al schuddend en trekkend worden deze omhoog en opzij getrokken. De andere lengten moeten niet mee worden getrokken. Na een lengte wordt de restantbos op de bodem van de ton gestoten, zodat de onder-einden de bodem raken.

Meestal wordt er tot 1.00 m gesorteerd. Wat daaronder komt wordt van 'vuil' ontdaan en in één bos gedaan en als bindteen naar Frankrijk verzonden om daar in de wijngaarden dienst te doen. Voor de wijnboeren in Duitsland gaan vaak alle lengten van nul tot 1.80 m of 1.60 m in dezelfde bos, al naar gelang de vraag. De rietbinders vragen weer om getelde teen, bijv. in bossen waar er 500 inzitten van 1.40 m of 1.20 m.

Voor de mandenmaker is de sortering in verschillende lengten erg praktisch. De kortste twijgen vanaf 100 cm tot 140 cm vormen vaak de inslag in een mand. Vanaf 140 cm tot 160 cm worden het lengten voor kimmen, eren en lichte staakjes. In de bossen vanaf 1.80 m zit staakhout. Als men een bos van 1.80 m lang koopt, zit daar de lengte vanaf 1.60 m tot 1.80 m in enz. Gesorteerde twijg wordt meestal in bossen van 10 kg of de zwaardere teen van 12½ kg verkocht. Dit is het gewicht van verse, groene teen. Droge, bruine teen heeft ongeveer de helft van zijn verse gewicht.

Kortere twijgen worden in bossen van bijv. 5 kg verkocht. De dikte/omvang van de bossen, die zelf gesorteerd zijn voor eigen gebruik, hebben geen vaste maat. Men bundelt naar behoefte (ik bedoel hier de amateur-vlechter). Voor het drogen van verse teen mag de bos niet te dik zijn, niet boven de 12½ kg of 10 kg.

Welke bestemming krijgt het gewas na het sorteren?

Teen die geschild wordt, dient secuur te worden uitgezocht. Liever geen vertakkingen op de teen en aan de voet

vrij van haken en token. De bossen worden met 2 banden gebonden; een onder- en een bovenband. Door de bossen, met schilbestemming, op een harde ondergrond te stoten, komen de voeten van de twijg onderin de bos gelijk te zitten. 't Is raadzaam om geen schilhout onder de 1.40 m in het water te zetten, want deze twijgen kunnen meestal de spanning van het schilijzer niet verdragen; er is kans op splijten van de twijg. Of....men beschikt over een speciaal ijzer met in te stellen spanning.

Snijden met het teenmes

Machinaal snijden met een verbouwde rijstooftmachine

De uitgezochte bossen worden vanaf februari rechtop in ca 15 cm water gezet en stevig vastgebonden aan een stelling. Ze moeten daar tot en met mei blijven staan: het kan soms hard waaien!

De korte bossen komen aan de lichtzijde, de langere bossen daarachter. De bovenband mag dan wat losser worden gemaakt: het hout moet licht en lucht krijgen.

De twijg die als bruine teen gebruikt (gaat worden) wordt later, na sortering per lengte buiten te drogen gelegd aan klampen of zwillen, met lagen ertussen, zodat de wind het drogen bevordert (zie foto 167 van het "ovale" boek). Bij geringere hoeveelheden kan het hout ook worden gedroogd onder een afdak, de voeten vrij van de grond, door middel van pallets of roosters. De wind moet er door kunnen blazen. Halverwege de droogperiode (die tot en met

mei duurt) worden de bossen gekeerd, zodat de onderste bossen boven komen. In Eksaarde wordt het groene hout met warmte en ventilatie in korte tijd gedroogd.

Bij het kopen van het hout letten op de gladheid van een bos teen. Een gladder bos hout loopt naar boven dunner toe dan een bos met veel gesprante twijg.

In Nederland en België zijn nog een aantal twijgtelers die beroepsmatig twijg verbouwen. De plaatsen zijn o.a. Susteren, Wijhe, Schoonrewoerd, Zijderveld, Overasselt en Eksaarde (België).

Voor adressen zie:

Materiaalvoorziening:

B. van Halen, Velddijksestraat 9
6627 KE Maasbommel, tel. 08876-2212

A.D. van 't Hoog

gesorteerde teen

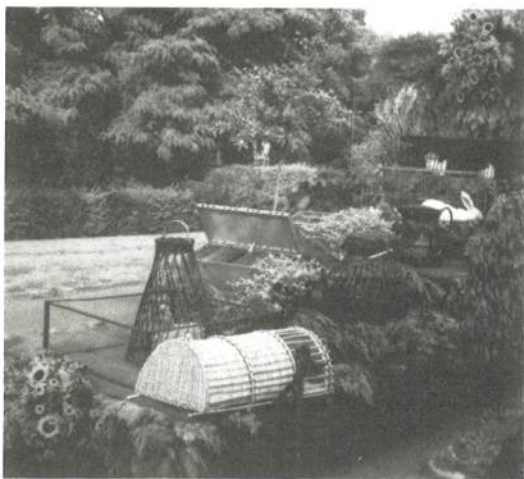
van het
bestuur

Hierbij delen wij mede dat tot ons genoegen tot ons bestuur zijn toegetreden: Rein Peelen uit Zaltbommel en Piet Hein Spieringhs uit De Bilt. Wij hopen dat de stichting lang van hun enthousiasme en kennis mag profiteren.

TOEN EN NU.....

Als lid van een Pluimveefokkersvereniging die in 1994 haar 75 jarig bestaan wilde vieren, kwam ik in 1992 terecht in één van de drie kommissies, n.l. de activiteitenkommissie. We hadden als taak om in 1994 t/m oktober met diverse activiteiten naar buiten te treden. Eén van die activiteiten zou zijn deelname aan een optocht tijdens de Heideweek te Ede.

Aangezien ik niet onbekend ben met het ontwerpen en maken van praalwagens, heb ik deze opdracht op mij genomen. Het thema zou zijn "Toen en nu". Als eerste heb ik naar aanleiding van wat foto's en tekeningen een marskramersmand gemaakt, met als onderste gedeelte een ruimte voor kleinvee. Deze mand werd tijdens de route gedragen met een diererin. Op de wagen werden vier niveau's aangebracht.

oud en nieuw op vier étages

Transportfiets met hoendermand en marskramers rugzak

Hierop stond op de hoogste een stalen tentoonstellingskooi en een zelfde formaat kooi vervaardigd van teen, een étage lager een aluminium verzendkoffer voor duiven met daarnaast een gevlochten kroppermand, gemaakt naar een afbeelding op een oud schilderij. Nog een tree lager een korf (gemaakt aan de hand van diverse foto's uit Wilg & Mand). Op de laagste plaats stond een z.g. stomp (zie achterzijde Wilg & Mand 1992-4). Hierin bevond zich een kloek met kuikens. De kuikens konden tijdens de route vrij rondlopen op een klein gazon.

Verder werd de stoet ook nog gevolgd door een boertje op een oude transportfiets met daarop een hoendermand met kippen.

In ieder geval heb ik mij weer lekker uit kunnen leven en was een tweede prijs ons deel.

Albert Jansen

**Bestuur en
bestuursver-
gaderingen**

Het bestuur vergaderde dit jaar zes keer. Verschillende malen over de bestuurssamenstelling. Eind van het jaar traden Rein Peelen en Piet Hein Spieringhs toe tot het bestuur, waarmee dit 8 leden telt. Andere punten van bespreking waren het al of niet omzetten van de stichting in een vereniging. Op de donateursdag kwam dit punt n.a.v. een uitvoerige bestuursnotitie ook in discussie. Geconcludeerd werd de stichtingsvorm te handhaven.

Het bestuur van de Oude Mandenmakerspatroonsbond is gevraagd om zich niet op te heffen, maar slapend te blijven. Als er ooit weer behoefte aan een bond ontstaat is deze makkelijk weer leven in te blazen. De kosten voor het in stand houden van de bond, de inschrijving bij de Kamer van Koophandel, zal zonnodig door onze stichting worden voldaan. Er bestaat behoefte aan nieuwe, betere boekjes als instructiehelp bij cursussen. Aangezien het veel tijd neemt deze te realiseren wordt voorlopig een vierde druk van het boekje "ronde manden" aangemaakt.

Besloten is een subsidie te geven in het vertalen van het Franse boek "La Vannerie". Alles in de hoop dat de uitgevers ons vergunning geven om dit in het Nederlands te mogen drukken en uitgeven. Er bestaat behoefte aan een propagandafilm. Bezien zal worden of er mogelijkheden zijn. Onze museumcollectie in het Stadsmuseum van IJsselstein zal met het museum naar een nieuwe beschikkingstaande oppervlakte is niet ideaal groot. We zullen ons dus moeten beperken. Voor de rest van de collectie zal een goed depot gezocht moeten worden. Ondersteuning werd verleend bij het inrichten van nieuw geopende musea in de Biesbosch en het Maaspark (België).

Werkgroepen

Het vaktaalonderzoek is, wat betreft de enquetering, een heel eind gevorderd. Nog enkele mandenmakers zullen worden bezocht. Zijn ook bij hen de vragenlijsten ingevuld, dan volgt de verwerking op het P.J. Meertensinstituut. Daarna zal over de afwerking, in de vorm van een publicatie, overleg met het instituut volgen.

De werkgroep Cursussen kwam 2 x bijeen op 14-4 en 22-10. Er is een poster voor cursusaankondiging

ontworpen. Deze blijkt zeer de aandacht te trekken. Een lesprogramma voor 3 mandjes voor beginners is in voorbereiding.

De Museumwerkgroep kwam 7 keer in vergadering bijeen. Eénmaal in Vlijmen, éénmaal in den Bosch en vijf maal in IJsselstein. Onderwerpen waren: plan van aanpak voor collecties van de Ned. musea, de verwerking op kaarten, de behandeling van mandwerk, het nieuwe museum en de doelstellingen van de werkgroep.

Het aantal steeg van 567 naar 594, dus met 27. Er meldden zich 77 nieuwe donateurs aan, maar helaas moesten door bedanken of afvoeren wegens wanbetaling 50 namen worden geschapt.

Donateurs

Deze werd dit jaar pas op 22 oktober in Vledder gehouden teneinde deze te combineren met een 2-jaarlijkse dag van de Pomologische Vereniging. Het aantal deelnemers was wat minder dan we gewend zijn, n.l. 105. Na een lezing door de Heer C. Couvert van de Pomologische Vereniging was er weer bespreking van meegenomen en voor de gelegenheid speciaal gemaakt mand- of ander vlechtwerk dat geïnspireerd moest zijn op fruitplukken, -transporteren of bewaren. Er waren een 7-tal inzendingen, alsmede een aantal voorbeelden van oude fruitmanden. Een gevlochten gans was een vrucht van andere vlechtactiviteiten.

Donateursdag

Vier bulletins kwamen uit met samen 57 pagina's en 60 afbeeldingen. Het uiterlijk werd geheel vernieuwd en kreeg professionele layout van onze donatrice Janneke Lub.

Het Bulletin

In een bestuursvergadering is besproken of het zinnig is het bulletin maar 3 x per jaar uit te brengen, aangevuld met een enkele simpele nieuwsbrief. Dit omdat het toch steeds weer moeilijk is om geschikte kopij te vergaren. Besloten is om, zo dit enigszins mogelijk is, voort te gaan gewoon 4 nummers per jaar te laten verschijnen.

Artikelen verschenen over: manden op gevelstenen, de bakermat, cursus- en andere verslagen over o.a. de opening van het Biesboschmuseum, het Maaspark Negenoord in Stokkem en een bezoek aan de Basketmakers Association (zusterclub) in Engeland. Ook de rubriek 'Manden met mate(n)' kreeg aandacht door stukjes over het vlechten van een poppestoel,

vlechthortjes, een appelplukkorf en bodems voor manden.

vlecht- cursussen

Er zijn er weer vele, verspreid over het gehele land gehouden. Het totaal aantal cursisten is ruim 200 geweest, waarvan ongeveer de ene helft voor het eerst met teen in aanraking kwam en de andere helft een tweede of volgende vervolgcursus volgde. Dit betreffen alleen de ons goed bekende cursussen. Op verschillende andere plaatsen worden er ook cursussen gehouden, waarvan wij niet over exacte cijfers beschikken.

Het aantal incidentele, tweedaagse of andere korte cursussen neemt sterk toe. De zomercursussen zijn helaas niet allemaal volgeboekt.

Publiciteit

De Stichting is herhaaldelijk genoemd in verschillende, de laatste jaren uitgekomen boeken over manden en vlechten. Ook in artikeltjes in tijdschriften en kranten, zoals Seasons, Libelle en NRC. Dat heeft steeds invloed op het aantal informatie over cursussen, de doelstelling van de stichting en anderszins teen, teelt of het vlechten betreffende.

Op diverse fairs, markten en in musea is de stichting vertegenwoordigd geweest door donateurs die vlechtdemonstraties gaven.

Aanwinsten voor de bibliotheek

- 1) Verdet-Fierz, B.R., Anleitung zum Flechten mit Weiden, 1993 (zie boekbespreking in het bulletin)
- 2) Anonymus, On the plank. Vol.3 Hints on basketmaking and chairseating, 1993
- 3) Bagshawe, Th.W., Basketmaking in Bedfordshire, 1981
- 4) Laufer, B., Chinese baskets, 1925
- 5) Rossbach, E., Baskets as textile art, 1973

Aanwinsten voor het museum

Een pellikbenne van rotan, gemaakt door de blinde mandenmaker Adrie Oosthoek uit Goes. Een zwakke (broze) wieg werd verworven door Rein Peelen.

de secretaris

FINANCIEEL OVERZICHT OVER 1994

Ontvangsten

donaties	f	9.898,50
boeken	f	3.071,01
losse bulletins en labels	f	60,-
donateursdag	f	2.110,-
filmverhuur	f	75,-
rente	f	435,19
werkgroep museum	f	100,-

totaal f 15.749,70

Uitgaven

bulletins en porto	f	4.461,22
secretariaat	f	1.226,79
porto algemeen	f	1.439,70
propagandakosten	f	725,-
bestuurskosten	f	160,10
representatie	f	80,-
donateursdag	f	2.884,50
aankoop bibliotheek	f	324,62
werkgroep museum	f	828,43
werkgroep cursussen	f	45,50
werkgroep taal	f	20,-
Kamer v. Koophandel	f	61,-
terug storting		
donaties	f	100,-

f 12.356,86

voordelig saldo à f 3.392,84, gestort in het Wilg & Mand Fonds

uitgaven W & M Fonds

stimuleringsdonaties	f	6.500,-
wieg restauratie	f	400,-

totaal f 6.900,-

liquide middelen

31-12-1994

kas	f	48,20
giro	f	906,01
Rabo bank	f	733,77
ABN-AMRO bank	f	410,47
Roparco	f	40.024,25

totaal f 42.122,70

1-1-1994

f 45.705,08

In dit bulletin treft u weer de acceptgiro aan voor de donatie 1995. Een aantal donateurs hebben reeds voor 1995 betaald, daar ontbreekt de acceptgiro.

Helaas is de verzending van het bulletin naar een aantal donateurs gestopt, wegens het uitblijven van de donatie, ook na herhaald verzoek.

Als u nu betaalt, kan dat u niet overkomen.

Namens de penningmeester alvast bedankt

**vriendelijk
verzoek**

Ter nagedachtenis aan Tonny Gerfen
20 oktober 1946 - 4 maart 1995

Op zaterdag 4 maart stopte onverwacht het leven van Tonny Gerfen. Als een klap kwam dit bericht voor een ieder die hem dierbaar is. Onze intense deelneming gaat uit naar allen die hem erg zullen missen.

Toen zijn bootje met een plons het Ysselwater raakte, veroorzaakte dat golven die in De Steeg, Zutphen, Fluissen, Veessen tot aan Enkhuizen merkbaar waren.

In september 1978 meldde A.A. Gerfen zich als cursist mandenmaken in Alerde. Die stap heeft aan zijn leven een wending gegeven. Zo'n nederig twijgje kreeg grote betekenis. Eenmaal door de wilgen geraakt, zou blijvend een passie worden. Zijn leermeester Bally in Frankrijk kneedde hem en perfectioneerde zijn vlechtkunst. Vele belangstellenden hebben in het Zuiderzee Museum van deze scholing kunnen genieten. Zijn kennis werd verwerkt in grote en kleine manden, in kunstwerken en stuntwerken: we hebben wat afgevlochten samen. Zijn ideeën zullen blijven doorwerken in de werkgroep cursussen. Als cursusleider heeft hij grote indruk achtergelaten. Met zijn passie bezielde hij ook anderen: zijn vele vrienden collega's en cursisten: we hebben veel van Tonny gekregen. Onuitwisbaar blijft zijn naam vervlochten met de wilgen die we voortaan zullen oppakken.

Zijn boot was een open huis vol vriendschap en genegenheid

We hebben je op handen gedragen Tonny
Die last was ons licht, die gang was ons zwaar

Arie van't Hooft

WIJ LAZEN VOOR U

In "de Bakeman", jrg. XIV nr. 4, nov. 1994 lazen we:
Onthulling standbeeld "De Korver"

"Op 5 augustus, een dag die wij kunnen bijschrijven in de analen van onze stad Stokkem. Immers de ruimtelijke leefomgeving van onze gemeenschap werd opgefraaid met een bronzen standbeeld "De Korver".

De vergane glorie van de korverij is in Stokkem in ere hersteld. Dit kunstwerk van Jan Venken geeft nog meer uitstraling aan het historisch karakter van onze stad. Het bronzen beeld is 60 cm hoog en 75 cm diep, op een sokkel van ongeveer 1,20 m hoogte.

Het ambachtelijk verleden siert het heden van de stadskern. Het is tevens een stimulans en erkenning van alle kunstenaars van deze stad."

Donateursdag 1995

Ons derde lustrumjaar

Het wordt iets bijzonders, we gaan wat vieren.

Houdt daarom een lange dag vrij voor zaterdag 23 september in IJsselstein, onze geboorteplaats. Behalve de lunch gaan we aan het eind van de middag ook samen iets eenvoudigs eten.

Correctie

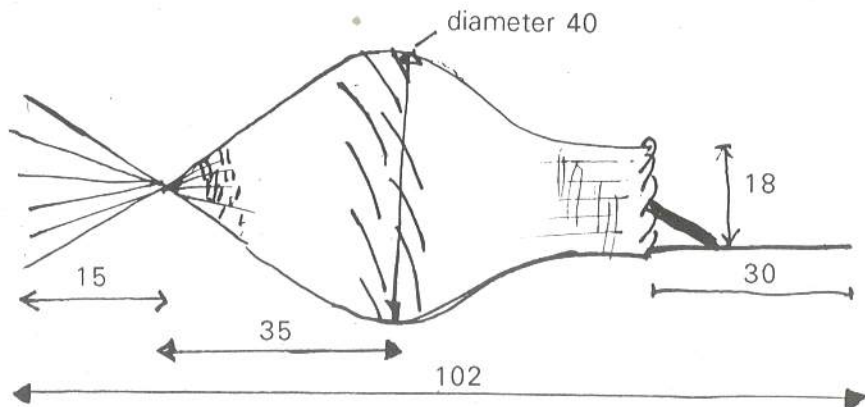
In Bulletin 1994-4 moet op pag. 48 worden gelezen:
Illustraties naar foto's van F. Ferro, met uitzondering van afb. 3 (T. Koornwinder, Naarden).

Tekst bij de afb. 8 en 12 ontleend aan resp. pag. 203 en pag. 164 van M. Offenbergh, Gevelstenen in Nederland, Zwolle, 1986.

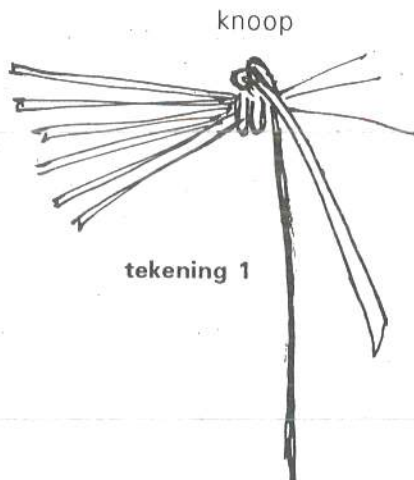
MANDEN MET MATE(N)

Dit keer een geheel ander vlechtprodukt, zonder bodem, zonder kimmén, maar wel typisch Nederlands: een eendenest. 't Zijn geen winterverblijven, ook geen eendekooien, zoals sommige mensen dit vlechtprodukt wel noemen, maar een korf die maar kort in gebruik is: tijdens het broedseizoen. De maten zijn afkomstig van een broedkorf uit de collectie van het Nederlands Openlucht Museum te Arnhem.

Een
eendenest

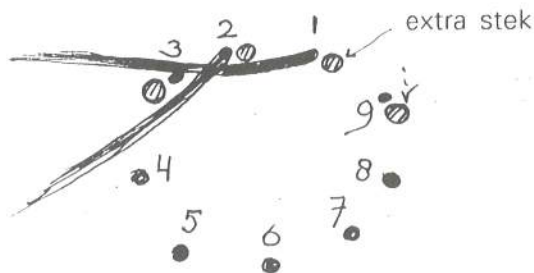

Dit model heeft een staart en aan de voorzijde een uitloop óf opstap, hoe men het maar noemt. Het aantal staken is opvallend weinig, nl. 9 stuks doorsnede, 9-10 mm, van ongeschilde twijgen, net als de rest van de korf. De lengte van de staken zal ca 1.80 m bedragen. De 9 staken worden op 15 cm vanaf de voet van de twijgen met één twijg van ca 1.60 m bij elkaar gebonden. Dit gebeurt door deze twijg vanaf het midden 2 maal om de staken te wikkelen en met een slag of knoop erop vast te zetten (tek. 1). Er blijft

een lange top en voet over en met dit tweetal worden de staken al parend verdeeld. Men werkte waarschijnlijk uit de vrije hand zonder hulpmiddelen. Als de top te dun wordt, komt er een twijg bij, met de voet ingestoken. Men werkt nu met het voetgedeelte van de wikkeltwijg en twee dunnere twijgen samen. Als dit voeteinde te kort wordt, komt er ook een nieuwe twijg bij (met de voet). Zo werkend ontstaan er twee bundels twijgen die al parend verder worden gevlochten. De hele korf wordt op deze manier gevlochten. Steeds komen er twijgen, met de voet ingestoken bij, het voeteinde naar binnen gestoken. De bundels bestaan wel uit 5 of 6 twijgen. De eerste 15 cm van het vlechtwerk gebeurt dit met dunnere twijgen, doorsnede 5-6 mm. De staken lopen sterk naar buiten in een rechte lijn. Op 35 cm vanaf het wikkkel onderaan moet de korf 40 cm diameter krijgen. Op 25 cm vanaf het wikkkel worden zware twijgen ingestoken, doorsnede 9-10 cm. Deze zware twijgen geven een opvallend patroon aan het vlechtwerk. Deze zware twijgen zijn nodig, vanwege de grote afstanden tussen de staken (ca 14 cm). Dit zware gedeelte bestrijkt zo'n 18 cm. De zware twijgen worden 2 ronden eerder in het vlechtwerk gestoken. Ze kruisen met een ruime slag het bestaande vlechtwerk en gaan dus pas met de te vlechten bundel mee. Op deze plaats heeft de korf een opvallende bolling. Dit is ook de plek waar het nest het meest te lijden heeft. Vanaf 35 cm van onderen wordt er weer flink naar binnen gevlochten. De diameter van het nest op 60 cm hoogte vanaf de knoop wordt 18 cm. Op 45 cm vanaf de knoop worden 4 zware stekken van 45 cm lengte naast vier opvolgende staken gestoken met het voetgedeelte naar boven. De eerste links van een staak, de vierde stek rechts van een staak, de tweede en derde stek links van 2 staken. Doorvlechten totdat randhoogte bereikt is.

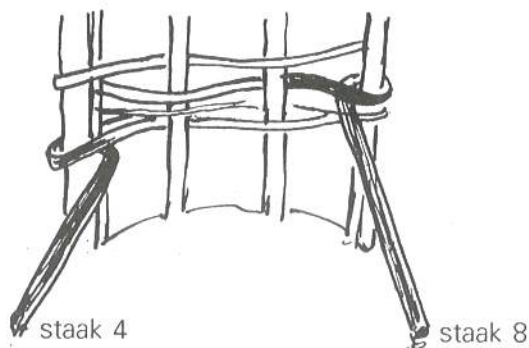
tekening 3

bovenaanzicht rand

Rand: aan de achterzijde, d.i. waar de stekken zijn ingestoken wordt begonnen met de rand. Zie hiervoor tek. 2. Vier staken gaan niet in de rand mee, nl. staak 3,4,8 en 9. Staak 1 en 2 achter 2 en 3 leggen en samen met het restant van de paartjes van het vlechten van de wand gaan deze bundels voor 1 en achter 1, soms een staak meenemend. Alle toppen van de staken gaan mee in de 2 bundels, zolang het hanteerbaar blijft. Weer aangekomen bij staak 1 en 2 na één ronde worden de twee bundeltjes samengenomen en vormen een begin van het vlechtwerk voor de uitloop. Met kleine matjes wordt er nu verder gevlochten.

tekening 2

Al vrij snel komen staak 4 en 8 erbij op de volgende manier (tek. 3). Staak 4 gaat binnen de linkerstek en staak langs en vervolgt met een draai linksom zijn weg. Na één ronde komt staak 8 binnen de rechterstek en staak om en met een draai rechtsom vervolgt hij zijn weg. De uitloop wordt 25 cm hoog en 25 cm breed, gemaakt van smalle matjes van stevige twijg. Staak 3 en 9 zorgen voor een eenvoudige afwerking door bovenaan één slag extra rond de naaste stek te gaan en tussen het bestaande vlechtwerk te verdwijnen.

In Friesland werd zo'n model, zonder staart, gemaakt van stro en bladriet, hoog in een boom geplaatst. De kuikens vielen wel van 2 m hoog op de grond. (Valt nooit mee zo'n eerste contact met moeder Aarde!).

A.D. van 't Hoog

CURSUS MANDENVLECHTEN 1995

Maartensdijk

Cursus o.l.v. Jan de Vos
Tweedaagse cursus op 10 en 11 maart.
En een ééndaagse cursus eendenbroedkorven
vlechten op 24 maart.
Inlichtingen en opgave bij Marian van Voorst,
tel. 03461-3746

Schoorl

Cursus o.l.v. José Schilder
10 maandagavonden in de "Oorsprong", Damweg 7,
Schoorl, tel. 02209-2672
In het voorjaar begint hier weer een nieuwe
cursus.

Dordrecht

Cursus o.l.v. José Schilder
Voor de 2de keer wordt er op de lokatie van
"Jong Dordrecht" een weekcursus manden-
vlechten gegeven.
Weekcursus van 27 t/m 31 maart

Westbroek (tussen Maarssen en Bilthoven)

Cursus o.l.v. Jan de Vos en John Dekker
Een weekcursus van 28 augustus t/m 1 septem-
ber in een heel erg mooie omgeving. Het is ook
mogelijk om hier in een zelf meegenomen
tentje te overnachten.
Inlichtingen en opgave bij Jan de Vos, tel
02158-23945 of bij John Dekker, Kerkdijk 154,
3615 BK Westbroek, tel. 03469-2302

Doetinchem

Cursus o.l.v. Arie van 't Hoog
Deze cursussen vinden plaats op het terrein
van Scouting Hamaland Doetinchem. Op het ter-
rein kan worden gekampeerd; kookgelegenheid,
doucheruimte en toiletten zijn aanwezig.
Daar het afgelopen jaar de twee cursusweken
snel volgeboekt waren, worden er aanstaande
zomer drie weken georganiseerd.

Weekcursus van 17 t/m 21 juli

Weekcursus van 14 t/m 18 augustus

Weekcursus van 28 augustus t/m 1 september

Verzoek aan de cursisten van Doetinchem van
het afgelopen jaar. Ook al hebben zij toen

gemeld dat zij aanstaande zomer weer aan een
cursus in Doetinchem willen deelnemen, gaarne
dit telefonisch of schriftelijk nog weer te
bevestigen i.v.m. het nu bekend zijn van de
precieze data.

Voor informatie, adressen en opgave voor cursussen kunt u
terecht bij mevrouw C.M. Kuijpers-Zegers Veeckens,
Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo Gld., tel 05753-7481.

Vereniging van kunstenaars van verschillende disciplines
te Hamburg

Voor mij was het een ware ondersteuning om vorig jaar tijdens de mandenmakersopleiding die ik in Frankrijk volgde, een beurs van Wilg & Mand toegekend te krijgen. Na de opleiding ben ik in het beroep gesprongen op ongewone wijze. Door een tip van Wim van der Zande werk ik nu voor een vereniging in Hamburg, Bunte Kuh e. V. genaamd, waarvan de activiteiten hierna worden beschreven.

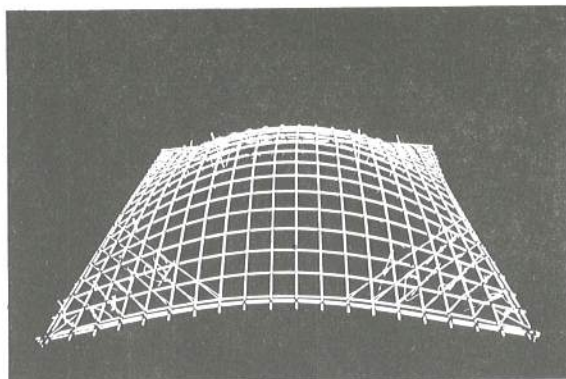
Sinds de oprichting in 1985 zet de vereniging zich in voor de combinatie van verschillende disciplines in de beeldende kunst. Concreet wordt er vooral gewerkt op het gebied van de leemarchitectuur, waar ook vlechtwerk, als dragende structuur, aan te pas komt.

De man die de projecten leidt is Nepomuk Derksen (geb. 1956), architect en beeldend kunstenaar. Zijn gedachten-gang om tot leembouw te komen is een niet-alledaagse opvatting van de architectuur. Het hedendaagse bouwen zou minder ingewikkeld kunnen worden door eenvoudiger technieken en materialen die ter plaatse aanwezig zijn. Dan zou men voor zichzelf met eigen fantasie en inspraak een thuis kunnen bouwen, meer dan een huis.

In Nederland is o.a. Juri Czabanowski actief in de leembouw. Nepomuk Derksen gaat nog verder dan de functionele leemarchitectuur en vindt een artistieke toepassing voor leembouw. Het dragende vlechtwerk kan in vele vormen worden uitgevoerd, o.a. schaalvormig. Zo ontstaan gevlochten koepels (zie afb. 1) die later met leem bedekt kunnen

worden. Het werk kan toegepast worden in de beeldende kunst, maar ook als therapie voor geestelijk en lichamelijk gehandicapten, architectuurpedagogie, bouwprojecten in ontwikkelingslanden, technologie-ontwikkeling voor doe-het-zelf-bouwen en speelacties in stadswijken.

Een voorbeeld van een experiment is een koepel bouwen met buigzaam materiaal naar de vorm van een doorhangend net (zie afb.). Een raster wordt gevormd door dunne houten latten met elkaar te vervlechten. De vier hoekpunten van het raster zijn aan de vloer bevestigd, terwijl het midden omhoog wordt gedrukt. Hierdoor ontstaat de tegengestelde

Foto's: Bunte Kuh e.V.

vorm van het doorhangend net. Als de vlechtstructuur met leem wordt bedekt ontstaat een leemchaal en ook een zeer stabiele vorm.

Meestal werken we in de openbare ruimte. De objecten komen in parken en speeltuinen. We vlechten hoofdzakelijk met tweejarige wissel. Een koepel, bijvoorbeeld, wordt opgebouwd uit een zestal MUDJIV'S, dikke bundels wissel als verticale steunbogen. Daartussen worden driejarige staken geplaatst. De ruimtes tussen de mudjiv's worden gevlochten met tweejarig hout en ertussen regelmatig een kim van bundels eenjarige wissel om alles goed samen te houden. Deze kim ziet eruit als een gerolde rand. We maken ook tuinen in deze stijl, soms met oogvormige openingen tussen twee kimmen in. Gegolfde lijnen en bogen worden veel toegepast door de Bunte Kuh e. V.

Vlechtwerk als kunstambacht heeft in Duitsland een andere plaats dan in Frankrijk. Het alledaagse mandwerk komt uit Polen, een boogschut hier vandaan. De vlechters van

Bunte Kuh e. V. krijgen hun opdrachten dus van een bijzonder publiek. Wij werken voor scholen, kinderdagverblijven, de ruimtelijke ordening van de stad, en de eerstvolgende opdracht doen we voor een confectiewinkel met standing, een trendsetter. Het evenwicht tussen de verschillende materialen in dit interieur is belangrijk. De eigenaar was wanhopig op zoek naar mensen die een pashokje in vlechtwerk en leem kunnen maken. Het grondplan is een spiraalmotief, de volgens de spiraal gekromde wand 2,70 m hoog.

Daarna gaan we misschien manden vlechten met de zigeuners in de stad, of een congres organiseren over leembouw, of een atelier bouwen in experimentele stijl. Voor de komende projecten zoekt Nepomuk Derksen nog medewerkers, geïnteresseerden kunnen contact met hem opnemen.

Het zijn "luxe-projecten", meestal in een sociaal kader toegepast. In een grootstad doen zich sociale problemen voor waardoor dit soort werk tot noodzakelijkheid wordt. Via deze weg onder meer vindt het vlechtwerk een hedendaagse toepassing. Mensen krijgen weer voeling met een natuurlijk materiaal en een oud ambacht. Terwijl ik aan het wissen snijden was aan de Elbe, zijn sommige voorbijgangers blijven staan om hun herinneringen aan vlechtwerk te vertellen.

Yvonne Knevels

Contactadres:

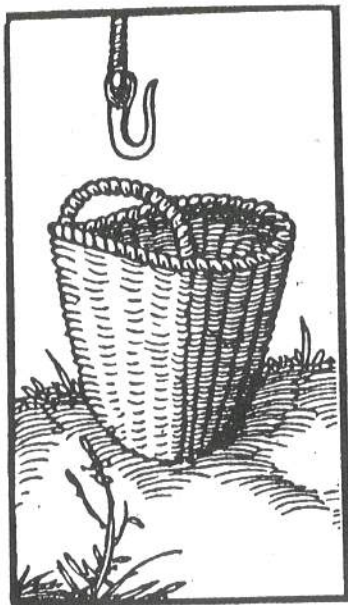
Bunte Kuh e. V.
Mühlenkamp 10c
D-22303 HAMBURG
tel. en fax
040-2792763

NIEUWE DONATEURS SEDERT AUGUSTUS 1994

G.C.M. Andreae-Scholten	Veldkamp 29	3843 BG Harderwijk
Mw. J.J. Beelen-Arkema	Zandpad 18	3631 NK Nieuwersluis
K. Bergsma	G. Gezellestraat 29	5615 HJ Eindhoven
W.J. Brienen	Wagenweg A 67	1442 BX Purmerend
F. Broens	't Harde 58	9752 VE Haren
Mw. A.W.M. Deen	Zadelmakerslaan 102	2012 CZ Haarlem
Mw. J. van Driel	Zevenhuizerweg 26	9761 AE Eelde
T.C.W.J.M. van Drunen	Balgweg 49a	1764 KB Breezand
Mw. K. Eikmeier	Hellenhagenerstr.111	D 32545 Bad-Oeynhausen
		<u>Duitsland</u>
Mw. A. van Eldijk	Aaldonksestraat 15	6595 NB Ottersum
Mw. J. Ellens	Dorperesch 28	7641 SK Wierden
B. Fokkema	Meerkade 2	1399 PL Muiderberg
H.C.M. Frenken	Postbus 64	5720 AB Asten
L. Frings	Kastanjeplein 103	3053 CB Rotterdam
Mw. J. Greve-Sijp	Eendrachtstraat 25	1541 Ad Koog a/d Zaan
E. Griek	Schapenweg 5	1704 DS Heerhugowaard

P.J. Hasenaar mw. N. Hoeckx	Nooit Gedacht 68 Heuvel 98	1398 EE Muiden 3920 Lommel
		<u>België</u>
D.J.J.M. Hubens Mw. A. Huiberts mw. J. Hulshoff Pol N. Janssen	Grathemerweg 7 Bakerwaardseweg 11 Jan v. Embdenweg 43 Koppelstraat 55	6096 NP Grathem 7226 LR Bronkhorst 6861 ZS Oosterbeek B 3650 Dilsen-Stokkem
		<u>België</u>
J. Jongbloed P. de Jonge W. Kamink J. de Keizer J. Kelders Mw. C.C.M. Klaren Mw. J. Lorand Mw. M. Mensink H. Mulder B. de Niet H.C. Obreen M. Pinxteren A.C.M. Ploos Fam. Pool Mw. M. Postma C.M. de Raad	Dorpstraat 18 Cruquiusweg 75 Thijsweg 7 Wieldrechtsedijk 94 Lantie 7 Ooyse Bandijk 24 Sumatrastraat 51 Groeneweg 1 Bixayestraat 55 Schenkhorst 79 M.C. Verloopweg 5 Lichttorenhoofd 20 Beukenlaan 21 Schapenweg 5 Gronsveldstraat 21 v.'t Hoffstraat 12	3411 AG Lopik 2102 LT Heemstede 7122 KH Aalten 3316 ER Dordrecht 5512 NG Vessem 6576 JE Ooy 2585 CM Den Haag 8191 KZ Wapenveld 8303 ES Emmeloord 3905 VH Veenendaal 3956 BM Leersum 4871 CC Etten-Leur 5581 HG Waalre 1704 DS Heerhugowaard 6845 HG Arnhem 2912 BJ Nieuwerkerk a/d IJssel
C.R. Ramasso Mw. C. Rieger	J. Mulderstraat 161 Wildbadestrasse 4	2273 VJ Voorburg 72297 Besenfeld
		<u>Duitsland</u>
A.L.M. Smit Mw. F. Takken A. Uilenberg W.R. v.d. Veen Mw. E. Verboog Mw. R. Verbruggen	Omloop 21s Konijnenberglaan 7 Nassaulaan 5 Hoofdstraat 1 Nooitgedacht 2 Lage Kaart 303	1871 AS Schoorl 6705 CR Wageningen 7316 EA Apeldoorn 9315 PA Roderwolde 7854 TC Aalden B 2930 Brasschaat
		<u>België</u>
H.A.G. Verhey Mw. J. Verhoeven Mw. H.M. Verstege-Peppelman J.A.M.T. Versteyhe Mw. M. Wellen P. Wielsma W. Wijma W.H. Willig G.W. Winiarizyk Mw. C.A. de Wit-Dekker	Eulinkamp 25 Kostertuin 84 Dorpsstraat 17 Frankenslag 317 Melssinghdreef 7 Speenkruid 11 Wimmerts 64 Weesperstraat 113 Veerpolder 5a Schouw 41	7256 BH Keyenburg 1689 KE Zwaag 6998 AA Laag-Keppel 2582 HM Den Haag 4176 BB Tuil 1441 XA Purmerend 9204 GM Drachten 1398 XW Muiden 2361 KX Warmond 1613 CL Grootebroek

*mand gebruikt in de mijnen voor
aarde, erts, stenen enz.*